

FINNSAM:s vårkonferens i Malingsbo våren 2002

Text och foto: Tor Eriksson, Örebro

Fredagen den 31 maj

I ett härligt försommarväder anlände vi till Björsjö, där vårens Finnsam-träff skulle äga rum. Några nya deltagare lade jag märke till bland de mer kända ansiktena. Efter intagen lunch for vi i bilar ut på skogen. Färden gick till Snöån där Ulf Andersson från Snöåns byalag tog emot oss. Ulf ledde oss runt på en vandring genom byn. Här anslogs temat för konferensen: Skogsfinnarna och bergshantering.

Ulf berättade om hur det kunde gå om man inte tänkte sig för. En av de större bergsmännen i byn förbyggde sig och blev ruinerad. Snöåns masugnsruin besöktes under promenaden. Hyttan anlades 1559, då platsen var fäbod under Hagge bruk. Det var en mulltimmerhytta som lades ned 1886. Ett antal stationer beskriver verksamhetens historia. Hyttruinen har grävts ut och gjorts i ordning för besök. Ulf har färdigställt skyltar med bl.a. en karta över hyttområdet från 1796.

Efter rundvandringen tog vi oss till den gamla skolan. Här skulle programmet egentligen ha inletts, men p.g.a. strömavbrott avslutades besöket i Snöån här i stället. Ulf Andersson skildrade med hjälp av kartor byns historia. Här har ett par finnbosättningar funnits. Kaffet serverades sedan i skolan, och så for vi så småningom vidare till Stollberg.

En stund för egna upptäckter fick vi till att börja med vid Stollbergs gruvfält. Några strövade ned för att titta på en tandverkstall. Ingemar Nyrede från Väster Silfbergs Vänner anlände sedan till platsen. Han presenterade vänföreningen och dess omfattande verksamhet. Man har t.ex. dokumenterat alla torp i trakten. En teaterföreställning "Kampen om Silvret" spelas i 1600-tals miljö med verklighetsbakgrund. Föreningen får EU-bidrag för att hävda åkrarna vid Stollberg.

Leif Hjelm följde så med oss runt gruvområdet medan han speglade gruvbrytningens historia. Från 1354 finns ett kungligt privilegiebrev för Väster Silfberg, som det kallades förr. Brytningen kan dock vara ännu äldre. År 1552 lät Gustav Wasa uppföra Vester Silfbergs gård, som under 1500-talet blev ett administrativt centrum för ett omgivande län. Samtidigt inleddes silverbrytningen här. Man fick då enbart ta silver och bly. Från mitten av 1700-talet fick man även ta järnmalm.

Min förundran väcktes av de djupa gruvhålen där man inte kan se botten. Vilket slit det måste ha varit här under århundradenas lopp och hur många människoliv har det inte gått åt för att förse staten med all malm. Intill gruvhålen växer fjällnejlika, som ofta återfinns på mineralrika platser. Kvällen avslutades i den gamla slaggstensladugården med kyckling och visor innan vi sedan återvände till Björsjö.

Lördagen den 1 juni

Även denna dag bjöd på ett underbart väder. En rikhaltig frukost var framdukad i matsalen. Det fanns ovanligt mycket att välja på: bl.a. flera sorters bröd, ägg, flera sorters pålägg etc. Det var något annat än vi finnsamare är vana vid. Vid niotiden klev vi på bussen som skulle ta oss ut i Malingsbo finnmark.

Vid Kittlingsberg gjordes första pausen. Här slog sig troligen finnen Lars Nilsson ned 1595. Finnar bor nu på nytt här liksom på en del andra ställen i trakten. Ett välskött blomsterland beundrades. Vidare mot Norra Talltorp som antas vara skattlagt i mitten av 1600-talet. Här styrde gruppen genast kurs mot gårdens ria, där intressanta diskussioner utspelade sig.

Sedan Nyfors med väldigt vackert läge vid sjön Långvattnet. Här drivs alltjämt en gammaldags handelsbod. En gång hyrde jag kanot här för att tillsammans med ett sällskap paddla fram nedför sjön. Det är en mycket populär aktivitet. För en del av oss smakade det gott med en glass i sommarvärmen. Nästa anhalt på bussresan blev Gräsberget, där markerna hålls öppna av betande djur. Här växer den sällsynta finnklinten. Tyvärr såg jag inte till någon sådan.

På Gräsbergets två gårdar har tillsammans funnits tjugotvå byggnader. En promenad uppför sluttningen ledde fram till ett utsiktstorn. Häruppiifrån har man en fin vy över det skogshav som en gång mötte de första skogsfinnarna. Väl nedkommen till bussen igen serverades varm mat ur en militärkantin. Eftersom konferensens tonvikt låg på utflykter med en heldagsutflykt på lördagen var det här ett mycket praktiskt sätt att lösa matfrågan. Jag slog mig ned vid vägkanten med min tallrik.

Längs Hedströmmen förbi den hänförande forsen Skraddartorpsfallet rullade bussen sedan vidare till Skomakartorp. Det är den första boplatsen i byn Källan. Skomakartorp är den enda finngården i Malingsbo-Klotenområdet som aldrig ägts av Domänverket. Släkttraditioner förtäljer om att en finne tagit upp Skomakartorp. Av dennes efterföljare lär fyra personer under 1600- och 1700-talet i rad ha burit namnet Klas eller Klasson. Därför är även Klasbacken en äldre benämning på gården. Gården var på sin tid bygdens förnämsta med ett imponerande gårdsarkiv. Gården ägs numera av Arne Eriksson, som även har funnit och tillvaratagit arkivet med handlingar från 1700-talet och framåt. Vi promenerade runt här en tid för att bese de olika byggnaderna. Bland husen dolde sig en ria, vilket var en ny upptäckt för oss.

Till resterna av en gammal boplats åkte vi sedan. Carl-Eric Janlöv visade oss platsen där Berg Lasse bodde. Berg Lasse föddes 1741, gifte sig 1762 med Kristina, och de fick fyra barn. Bosättningen var slut på platsen vid sekelskiftet 1700-1800. I början av 1800-talet fanns inga hus kvar. Här finns nu enbart otydliga spår kvar av nedsättningen i form av t.ex. en blästerugn. En kaffetår smakade sedan bra före avfärden till Malingsbo kyrka, där den dramatiserade berättelsen om Spann-Karin skulle uppföras.

Pjäsen skildrar ett verkligt människoöde från trakten. I programbladet kan man läsa: År 1793 gifte sig Chatarina Abrahamsdotter från Söndagsbyn med bonden och hemmansägaren Jan Andersson från Spannbyn. Jans förfäder hade kommit till trakten runt Nyfors från Finland ditlockade av Gustav II Adolf. Arrendatorn vid Nyfors bruk lurade så småningom av dem Spannbyns hemman. Spann-Karin som Chatarina kallades kunde inte finna sig i brukets

orättfärdiga och maktfullkomliga metoder. Hon börjar kämpa för att få hemmanet åter och lyckas så småningom få upprättelse.

Det här var en mycket stark pjäs, fint framförd om en enastående kvinna från ett svunnet århundrade. Ann-Kristin Treard, Ekomuseum Bergslagen, stod för regin och bearbetningen samt berättandet, som skedde med djup inlevelse. Flogbergs Sällskapet bestående av en mängd skådespelare från trakten spelade pjäsen. Återresan vidtog sedan till Björsjö, där vi åt middag och umgicks under gemytliga former före sänggåendet.

Söndagen den 2 juni

Frukosten intogs innan det blev dags för Finnsam-mötet. Här skedde en del förändringar beträffande de olika uppdragen och ett par nya medlemmar fick engegengång. Något mycket positivt med den här sammankomsten var att en del nya personer anslöt sig till föreningen. Lunch på Björsjö Konferens & Pensionat avslutade vistelsen här. Sedan for vi ned till Malingsbo by, där en rundvandring skulle följa innan vi skiljdes åt för den här gången.

I Malingsbo bruksmiljö finns ett flertal intressanta byggnader. Ann-Kristin Treard följde med oss runt bland dessa. Ett av husen är herrgården vars huvudbyggnad är uppförd i karolinsk stil med säteritak. Till huset hör ett antal flyglar, varav en flygel har fungerat som handelsbod. Malingsbos äldsta hus är sädesmagasinet byggt 1659 av handbilat timmer i tre våningar.

Något söder om herrgården ligger "Kornskruven", en speciell slaggflisbyggnad med en mängd luftintag. Här torkades säden på ett mycket sinnrikt vis. Bakom huset hittade vi på en järnten en hälsning från Åke Granberg som åkt hem från konferensen kvällen innan. Det var en fyndig idé att fästa ett meddelande här till oss på järnföremålet. En liten tripp till danspaviljongen vid sjön väntade, där utdelningen skedde av priser i frågetävlingen kring vissa besökta platser. Så var det slut för denna gång och alla vände mycket nöjda och belåtna hemåt. Vädret och konferensens genomförande kunde inte ha varit bättre. För mig blev det skjuts till Ludvika där tåget mot Örebro strax kom in till perrongen.

Bildkavalkad

